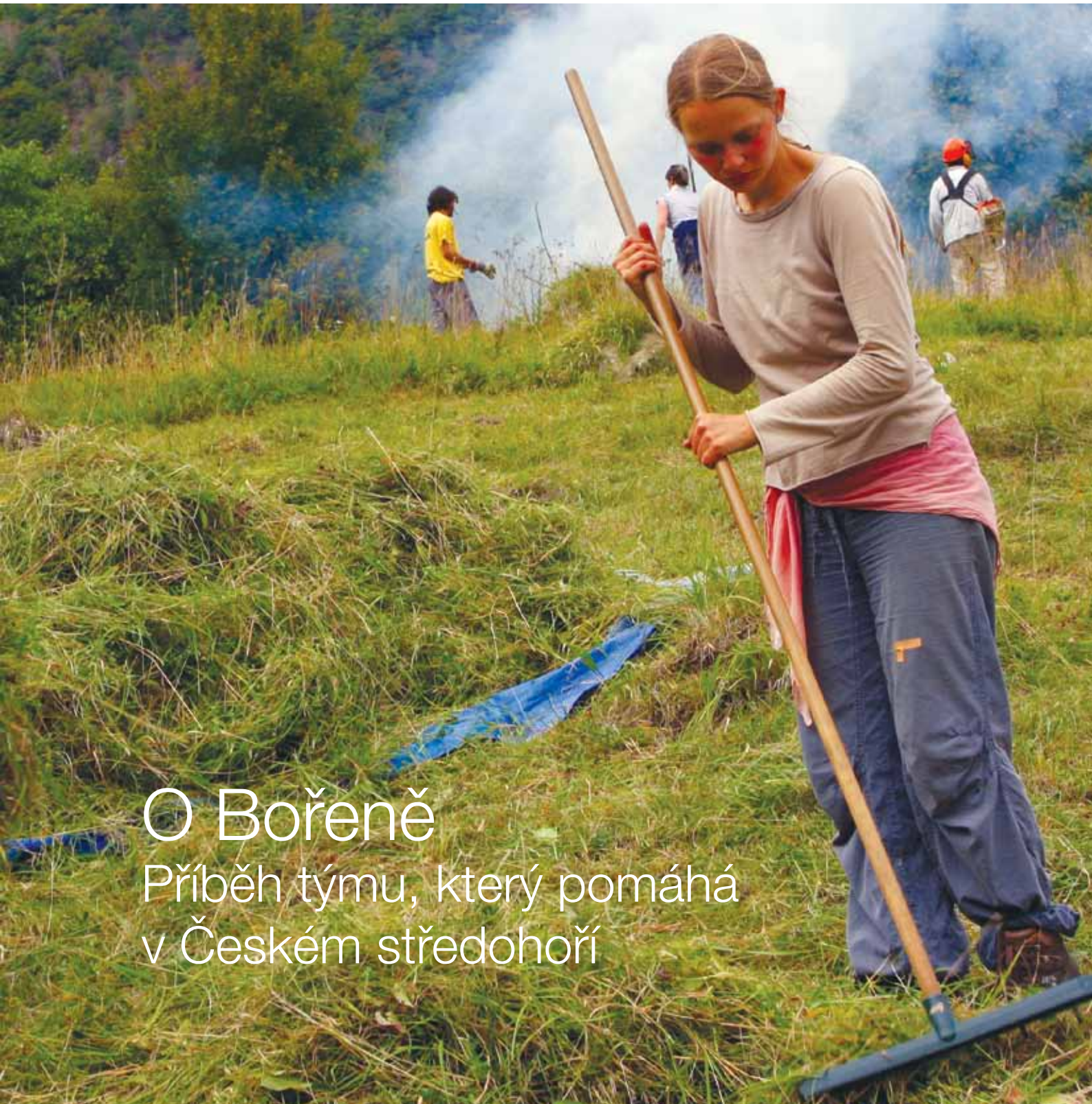

2/15

Arnikum

časopis spolku Arnika

O Bořeně

Příběh týmu, který pomáhá
v Českém středohoří

Rozhovor s Františkem
Krausem o brigádách
na bílých stráních
strana 6-7

Reportáž o historii
a současnosti
Bořeny
strana 8-10

Foto: Vratsislav Voznik, Arnika

V polovině června dostaly nový bezpečnostní nátěr lípy v aleji u Zásnuck na Kolínsku. Pomohli nám s ním osmáci ze zásmucké základní školy i dobrovolníci z širokého okolí. Bílé reflexní pruhy znamenají významné preventivní opatření – zvyšují viditelnost stromů, pomáhají řidičům držet správný směr a usnadňují jim navigaci. Arnika se tak díky vašim darům snaží snížit riziko, že bude alej kvůli dopravě pokácena.

Na jaře jsme navštívili bosenské město Zenica, kde ve spolupráci s nevládní organizací Eko forum Zenica pomáháme místním rozpoznat hrozící ekologické problémy a navrhovat jejich řešení. Město leží 70 km severozápadně od Sarajeva a v jeho těsném sousedství provozuje ocelárna ArcelorMittal obrovskou továrnu. Na fotografii vidíte Dizdara Dževada, bývalého zaměstnance ArcelorMittal Zenica, jenž věnoval celý svůj život této fabrice. Teď žije z ubohého důchodu v oblasti, která je kvůli povětrnostním podmínkám nejvíce postižená znečištěním ovzduší. Ocelárna zaměstnává něco mezi dvěma a třemi tisíci lidí a mnoho z nich pochází přímo z města, takže si od znečištěného vzduchu neodpočinou ani doma po práci.

Foto: © Adelina Grafika

Foto: Jana Vitelová, Arnika

Již čtrnáctým rokem pořádá německá nevládní organizace BUND takzvaný Dialog na lodi. Během plavby na jednoduchém plavidle diskutují ekologové s pozvanými hosty o budoucnosti řeky, po které plují. Letos se k dialogu připojila i Arnika. Raft proplul mezi Děčínem a Bad Schandau v Německu. O tom, zda je nutné stavět jez pod Děčínem, s ekology diskutovali právníci, politici, historik, biolog a rejdař.

Klenoty evropské přírody (snad) přežijí i díky vám

Že jsou chráněné Beskydy nebo Krkonoše, ví u nás asi každý. Nejinak je na tom náš největší Národní park Šumava, ale také malinké Rašelinné jezírko Rosička na Vysočině. Místa nabízející jedinečné přírodní turistické cíle i ochranu nejvzácnějších druhů v ústraní pozornosti spojuje celoevropská soustava Natura 2000. Ta je teď v ohrožení a na její podporu spustily ekologické organizace po celé Evropě web <http://www.naturealert.eu>.

Základní dokumenty, na kterých je ochrana přírody pomocí Natury 2000 postavena, se ale ocitly v ohrožení, přestože jsou v celosvětovém měřítku hodnoceny jako jedny

z nejlepších. I díky nim mohou naše hory stále obývat ohrožené druhy jako rys ostrovid nebo tetřev hlušec. Evropská komise se pod tlakem firem a jejich komerčních zájmů chystá oslabit významné směrnice o ptácích a o stanovištích chránící nejcennější evropskou přírodu a řadu ohrožených druhů. Asi není nutné dodávat, že by to znamenalo ohrožení naší krajiny.

Jednotlivé druhy i konkrétní lokality chráněné směrnicemi o ptácích a o stanovištích jsou jedinečné a nenahraditelné a zaslouží si ochranu nejen pro svoji vnitřní hodnotu. Navíc stále více ekonomů a podnikatelů si přitom uvědomuje, že zdravá a udržitel-

ná ekonomika závisí na tom, jak se staráme o přírodu. Na její kvalitě závisí i naše zdraví a dobrý životní pocit.

Celý proces revize začal už v lednu 2015, ale právě teď je ten správný čas zapojit se. Evropská komise totiž spustila veřejné konzultace, aby zjistila, jak jsou ochrana přírody a příslušné směrnice pro občany Evropské unie významné. Teď je ta pravá chvíle, kdy můžeme dát najevo svůj názor. ■

Vratislav Vozník, tiskový mluvčí Arniky

Za pět minut dvanáct Labské otálení

Předlouhá léta se táhne labské dilema: patří do koryta beton, nebo mu lépe sluší přírodní podoba? Za ty roky nám řeka trpělivě odpovídá. Lidé ji přestali znečišťovat, a ona ožila květy, ptáky a rybami. Lidé zastavěli její nivu domy, fabrikami a sklady, a ona jim přináší povodeň tam, kde ji nikdy nezažili. Jakoby lidé znali zákon akce a reakce jen někdy.

Snaha postavit plavební stupeň Děčín neutuchá již více než dvacet let. Tak, jak se mění obsazení a rekvizity zastupitelského panoptika ve státě i v regionu, mění se i důvody, proč utratit miliardy za tuto zbytečnou stavbu. Labská vodní cesta byla betonovou lobby prosazena mezi páteřní cesty evropské dopravní sítě. Plavební stupeň Děčín je představován jako poslední maličkost, která chybí k čilému dopravnímu ruchu na Labi a snad i k nevidanému rozvoji celé české ekonomiky. Řeka ale nemá a prokazatelně nikdy nemůže mít potřebné parametry skutečně tepající lodní dopravní cesty.

Současné ale negativní zkušenosti spojené s megalomanskými stavbami, jako je třeba pražský tunel Blanka, vyvoláva-

Labe bylo betonovou lobby prosazeno mezi páteřní cesty evropské dopravní sítě. Přitom prokazatelně nemá potřebné parametry, aby se stalo skutečně tepající lodní dopravní cestou.

jí u politiků i veřejnosti nedůvěru v „prospěšnost“ takových staveb.

Stejně dlouho trvá snaha labské údolí chránit v takovém rozsahu, jaký si zaslouží. Mezi osobami státního panoptika se za tu dobu nenašla ani jedna opravdu silná. Silná na to, aby jasně a rozhodně obhájila nutnost moderní ochrany přírody. Ono chránit sem tam střípek, to je málo. Řeka to ví, řeka nám to jasně uka-

zuje. Časy, kdy se úspěch společnosti měřil podle množství vyplácaného betonu, snad už nadobro odnesla voda. Po dvaceti letech je čas přestat otálet a vyslovit to nahlas: Chráníme řeku Labe! ■

ARNIKA
OCHRANA PŘÍRODY

Jana Vítnerová

V polské Gliwici o skládkové směrnici

Odpadová legislativa EU je hlavním hnacím motorem změn v nakládání s komunálními odpady v zemích visegrádské čtyřky. Skládková směrnice z roku 1999 článkem 5 požaduje omezit ukládání biologicky rozložitelných odpadů v letech 2006, 2009 a 2016 na úroveň 75 %, 50 % a 35 % produkce roku 1995. Česká republika, Polsko a Slovensko může cíle splnit se čtyřletým odkladem (z důvodu skládkování více než 80 % tuhých komunálních odpadů v roce 1995). Maďarsko o odklad nepožádalo. Článek 6 směrnice požaduje, aby odpady byly ukládány na skládku pouze po předchozí úpravě.

České republice se nepodařilo cíl roku 2013 splnit. Proto loni náš parlament přijal poměrně drastickou změnu odpadového zákona, která obcím nařizuje od 1. ledna 2015 třídít papír, plasty, sklo, kovy a bioodpady, a která od roku 2024 zakazuje i skládkování komunálního odpadu jako takového. Arnika se problému plnění odpadových směrnic věnuje, protože to mimo jiné vede i ke zvýšenému tlaku na stavbu spaloven v Česku. Proto jsme iniciovali setkání neziskovek z visegrádské čtyřky, abychom se seznámili s dopadem směrnice u nich. Domluvili jsme se a sešli na konci května v polské Gliwici.

Ukazuje se, že potíže s plněním skládkové směrnice mají i ostatní státy. Částečně je to dáno nedostatečnou metodikou, částečně problémy s bilancí produkce biologicky rozložitelných komunálních odpadů v roce 1995 (evidovali se jen bioodpady, které se posílali na kompostárnu). Například Polsko překročilo cíl pro rok 2013 o 15 %, na Slovensku Evropská komise rozporuje údaj k roku 1995. Jedině Maďarsku se daří směrnici naplňovat. Ovšem je to dáno částečně tím, že si stanovili slabá kritéria pro produkovaný kompost, který je znečištěný, a tak se používá k rekultivaci skládek. Na rozdíl od Česka uzavírali nevyhovující skládky později – Česká republika k roku 1996, Maďarsko k roku 2009.

Mezi další problém skládkové směrnice patří to, že jde proti prevenci. Vzhledem k tomu, že není jasné, jak vyčíslit množství bioodpadu odkloněného domácím a komunitním kompostováním, tyto objemy nelze započíst. To v důsledku vede k menší podpoře domácího kompostování a zbytečnému svozu bioodpadů. Domácnosti pak za vyšší pohodlí zaplatí vyšší náklady. Je proto třeba hledat cestu, jak takto odkloněné odpady do bilance dostat. ■

ARNIKA TOXICKÉ LÁTKY
A ODPADY

Milan Havel

Startuje anketa Skleněné peklo

Ulice Prahy se za čtvrtstoletí, které uplynulo od sametové revoluce, změnilo kolikrát k nepoznání. Moderní budovy, které byly postaveny v posledních desetiletích, vyvolávají v jedněch zájem a obdiv, druzí je označují za skleněná pekla. Arnika v červenci rozběhla novou anketu, ve které se vy, občané, můžete vyjádřit k tomu, které z novodobých staveb patří mezi pražské klenoty, a které naopak tváří našeho hlavního města uškodily.

První fáze této „inventury“ stavebního vývoje metropole začala v půli července, odkdy může kdokoli nominovat budovy v Praze postavené za posledních 25 let do dvou kategorií. Stavby, které podle vás necitlivě narušují charakter čtvrti, zabírají zeleň, devastují veřejný prostor nebo poškozují obyvatele, máte možnost nominovat na Skleněné peklo. Naopak budova, na kterou je radost pohledět a má pozitivní vliv na svoje okolí, může být díky vám označena titulem Pražský klenot.

Napište, proč konkrétně je daná stavba pro své okolí peklem, nebo naopak proč se vám líbí a v čem může být příkladem pro architektu a developery. Pošlete

jednu vlastní kvalitní fotografii zachycující vaše „skleněné peklo“ nebo tip na „praž-

Herečka Simona Babčáková za Skleněné peklo považuje nové OC Quadrio ve Spálené ulici. Co tomu říkáte vy?

ský klenot“, případně každodenní život kolem vámi vybrané budovy, dokumentující její vliv na prostředí Prahy. Nominovat můžete do 30. září 2015.

Nominace zveřejníme na webu <http://sklenenepeklo.org/>, kde se dozvíte i všechno ostatní, co o anketě budete chtít vědět. Na podzim proběhne hlasování – o Skleněném pekle Prahy rozhodne veřejnost. Tak vyrazte do ulic a dejte najevo, jak má podle Pražanů vypadat jejich město, a k čemu mají sloužit budovy v jeho ulicích. ■

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

Toxické látky v odpadech se k nám dostávají v hračkách, říká nová studie Arniky

Rubikova kostka. Oblíbený hlavolam baví děti i dospělé po celém světě už několik desetiletí. Podle nové studie Arniky však může obsahovat jedovaté látky, které se postupně uvolňují do prostředí. Řeč je o toxických bromovaných zpomalovačích hoření, jež se do hraček a dalších produktů dostávají při výrobě z recyklovaných plastů pocházejících z elektrošrotu. Arnika studii představila na mezinárodním jednání o chemických látkách a odpadech ve švýcarské Ženevě.

Na květnové schůzce jednaly státy mimo jiné o vývozu elektroodpadu z rozvinutých do rozvojových zemí a stanovení tzv. nízkého obsahu perzistentních organických polutantů (POPs) v odpadech. Zástupci Evropské unie včetně České republiky prosadili jejich limit pro toxické bromované zpomalovače hoření, jako jsou polybromované difenylétery (PBDE) a HBCD, ve výši 1000 mg/kg. Odborníci jej však označují za příliš vysoký. Pro srovnatelně toxické polychlorované bifenyls jsou předsané hodnoty dvacetkrát přísnější.

Z recyklovaných plastů v elektroodpadu se vyrábí například kuchyňské náčiní, termohrnky, ale i hračky pro děti. Toxické zpomalovače hoření se tak neregulovaně dostávají do věcí, které spotřebitele denně obklopují. Jako jsou třeba rubikovy kostky. Arnika na to upozornila potom, co posílala vzorky tohoto hlavolamu v Bělorusku, Arménii, Číně, Maďarsku, Srbsku i u nás. Celkem odborníci otestovali asi dvacet vzorků, sedm z nich bylo podezřelých z přítomnosti vyšších koncentrací toxických bromovaných látek. Nejhuře na tom byly hračky ze Srbska. Ty za-

Arnika objevila toxické zpomalovače hoření ve věcech, které spotřebitele denně obklopují, například rubikovy kostky.

koupené v Česku dopadly ve studii dobře.

„Určitě jsou podobně toxické výrobky k dostání i v tržnicích s levným zbožím v České republice, ukázaly to předchozí výzkumy. Jen jsme na ně tentokrát nenarazili. Nikdo totiž v hračkách přítomnost bromovaných zpomalovačů hoření nekontroluje, není pro ně stanovený limit. S jistotou nadsázkou se dá říci, že se nám do Evropy vrací jenom to, co sami do Číny vyvážíme. Tam z elektrošrotu s obsahem toxických látek vyberou plastové části a z nich pak vyrobí recyklát, obarví ho na černo a použijí ho mimo jiné na

výrobu hraček a hlavolamů pro děti,“ shrnula autorka studie Jitka Straková z Arniky.

Bromované zpomalovače nejsou v materiálu pevně vázány. Do dětského organismu se dostávají při kontaktu s kůží, vdechem nebo konzumací potravy, zejména ryb, které bromované zpomalovače obsahují. Tam poškozují hormonální systém a mají negativní vliv na vývoj nervové soustavy a imunitu.

Studie názorně ukazuje, že jsou mezinárodní pravidla pro odpady s toxickými látkami špatně nastavená. „Látky nakonec ohrožují děti nejen v Evropě, ale i zaměstnanci recyklačních zařízení v Číně, která je cílovou zemí mnoha odpadů z Evropy. Ještě větší a ani zdaleka ne zmapovaný je problém toxických látek v odpadech, které končí v Africe,“ nastínil vedoucí programu Toxické látky a odpady sdružení Arnika Jindřich Petřík,

kteří v Ženevě výsledky výzkumu představil. ■

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

Stromy a my

Jedním z nejčastějších témat, na která se klienti naší dlouholeté pražské ekopradny ptají, jsou stromy. Některým lidem stromy překážejí, jiným se jich nedostává a vadí jim naopak jakékoliv kácení. Cítíme proto silnou potřebu rozšířit osvětu v oblasti stromové tematiky mezi občany Prahy.

Stromy jsou charakteristickým prvkem našeho životního prostředí a dnes, v době velkého znečištění světa okolo nás, jsou stále důležitější. Ostrůvky zeleně v umělém prostředí měst mají nezastupitelnou ekologickou a hygienickou funkci. Více se o nich můžete dozvědět na dvou akcích, které pro vás chystáme.

Pojďte s námi za stromy!

V sobotu 19. září 2015 se vydáme na výcházku za památnými stromy na Petříně a okolí s odborníkem, panem Alešem Rudlem. Návštěvníci se dozvědí zajímavosti o klíčovém významu stromů ve městě a proč je

starý strom důležitým biotopem pro celou řadu druhů hmyzu, ptáků, savců a dalších skupin organismů. Detailní informace o akci uveřejníme na webu Arniky.

Objednejte si naučnou výstavu o alejích

Jak vznikly aleje? Jsou něčím užitečné? Představují stromy kolem silnic problém? Jak aleje chránit? Čím inspirovaly umělce? Výstava, kterou si můžete zapůjčit, přibližuje fenomén alejí, jež patří k evropskému kulturnímu a přírodnímu dědictví. Čtrnáct panelů shrnuje zajímavosti z historie i současnosti, ukazuje některé z nejkrásnějších českých a moravských alejí a přibližuje moderní přístupy

k ochraně a obnově alejí v zahraničí. Bezplatné zapůjčení výstavy do interiéru vašeho pracoviště či školy můžete objednat do konce října na emailu arnika@arnika.org.

Projekt „Stromy a my“ finančně podpořil Magistrát Hlavního města Prahy. Děkujeme. ■

ARNIKA

Marcela Klemensová

S Františkem Krausem o chráněných rostlinách, kterým hrozilo pohřbení zaživa

I když nestál u jejího zrodu, s Bořenou je spjatý už dlouhá léta. V týmu, který se stará především o takzvané bílé stráně v Českém středohoří, působil František Kraus jako vedoucí a doteď každoročně koncem léta aktivně organizuje brigádky pro kosení pod Lipskou horou. O činnosti týmu, jeho nedávné historii a plánech do budoucna mluví rád a s nadšením. „Bořena spojuje lidi v péči o krajinu,“ říká František, hasič, který vystudoval environmentalistiku.

Tým Bořena stojí na samém počátku Arniky. Dalo by se říct, že je jedním z jejích základních kamenů. Jak a kdy vznikla?

O zrodu Bořeny jsem jenom četl a slyšel z vyprávění těch, kteří toho byli přítomni. Bylo to v roce 1979, kdy se začala psát její historie. Tehdy se skupina lidí kolem Jindry Petříka a Míry Patrika dohodla, že přestěhuje chráněné druhy rostlin z oblasti dnešní Radovesické výsypky, největší vnější výsypky na Teplicku, která pod sebou pohřbila několik obcí a lokalit, kde rostly lny žluté, hvězdnice chlumní, bělozářky liliovitě a další chráněné druhy rostlin. Vybrala tedy několik geomorfologicky a geograficky vhodných lokalit, kam druhy přestěhovala.

Jaká místa to byla a co je s nimi teď?

Byla to malá stráň pod Lipskou horou, která je pro nás momentálně nejzajímavější. Dále lokalita u Bíliny pod vrchem Kaňkov, o kterou jsme se také starali a několikrát jsme ji v nedávné minulosti sekali, i když už je to několik let, co jsme tam byli naposledy. Další lokalitou je stráň u obce Kučlín, rovněž nedaleko Bíliny, která je již od roku 2001 součástí vyhlášené přírodní rezervace, takže je o ni postaráno zákonem. Stráň pod Lipskou horou se sice nachází v chráněné krajinné oblasti (CHKO) České Středohoří, takže nějakou základní ochranu má, ale maloplošně chráněná není. A louka pod Kaňkovem postrádá jakoukoliv ochranu, je na tom momentálně z uvedených lokalit asi nejhůř, protože je částečně ve vlastnictví společnosti Lesy ČR, která zde provedla výsadbu jehličnanů a dohoda s nimi je velmi obtížná. Ve druhé části lokality ve vlastnictví obce Želenice nad Bili-

nou se přestěhovaným druhům daří, zejména lnu žlutému, proto si alespoň ta zaslouží další péči.

Foto: Záneta Ondroušková

„Myslím si, že zakladatelé týmu spíše spoléhali na to, že se v lokalitách do budoucna vyhlásí maloplošně chráněná území, podléhající státní péči. To se nakonec ve většině případů nestalo, takže nezbylo než péči provádět vlastními silami,“ říká František Kraus.

Počítalo se na začátku s tím, že činnost Týmu Bořena bude pokračovat ještě několik desetiletí?

Netroufám si říci, jaké byly představy zakladatelů Bořeny. Myslím si ale, že spíše spoléhali na to, že se zde v budoucnu vyhlásí maloplošně chráněná území, podléhající státní péči. To se nakonec ve většině případů nestalo, takže nezbylo než péči provádět vlastními silami a těžko říci, s jakou pravidelností se to dělo. Každopádně s pravidelnými brigádami jsme začali – teď mluvíme především o lokalitě pod Lipskou horou – v roce 2007.

Jak ses do Bořeny dostal ty?

Po studiu na humanitní environmentalistice jsem hledal práci v ochraně přírody, obohu, který mě zajímal a přišel mi smysluplný. O nabídce práce pro Arniku mi řekl kamarád, který kdesi viděl inzerát na výběrové ří-

zení právě vedoucího Týmu Bořena. Nikdy předtím jsem o týmu neslyšel, ale v inzerátu mě zaujala praktická náplň činnosti Bořeny, která mi v tu chvíli přišla jako ideální ve spojení se znalostmi, které jsem mohl uplatnit. Vedoucím týmu jsem se stal v roce 2006. Pro Arniku jsem sice pracoval poměrně krátkou dobu, ale nikdy jsem se s ní zcela nerozloučil. Od roku 2007 se každoročně konají brigády, kdy dobrovolníci kosí louky a bavují je náletových dřevin. Od roku 2009 nám s péčí o stráň pod Lipskou horou pomáhají i přátelé z Německa, takže se tábor Bořeny stal mezinárodní akcí. Od té doby se jej pravidelně účastní poměrně velký počet dobrovolníků a práce pak má větší smysl.

Víkendové brigády

V čem spočívá současná činnost Bořeny?

V současnosti se soustředíme především na lokalitu pod Lipskou horou, kde probíhá již zmíněné pravidelné brigády. Je to tedy hlavně o zorganizování lidí na tuto každoroční akci, která se koná o víkendů v půlce září. Mimo to musíme být samozřejmě v kontaktu s majiteli pozemků, kterými jsou částečně Pozemkový fond ČR a dále soukromí vlastníci. S nimi máme uzavřenou buď nájemní smlouvu, nebo jsme od nich získali souhlas s péčí. Máme v pronájmu větší pozemek, než ve skutečnosti sekáme, takže lze péči do budoucna rozšířit.

Vaší stěžejní aktivitou je organizace každoročních brigád. Jak probíhají?

Většina dobrovolníků na lokalitu přijíždí v pátek odpoledne nebo navečer. Před tím je ovšem nutné připravit místa na stanování, ohniště, dřevo na vaření, nakoupit jídlo, dovézt vodu a další nutnosti. Několikrát nám

v tom v pátek pomáhali i firemní dobrovolníci, ale většinou je to na nás. V sobotu se prakticky celý den pracuje. Ráno začínáme po snídani a končíme většinou večer kolem šesté večer. Mezitím je oběd, vše je připravováno na ohništi. Práce je hlavně o sekání trávy, hrabání a zbavování louky náletů dřevin. Nářadí používáme svoje, hodně nám v tomhle pomáhají Němci, kteří spoustu nářadí přivezou. Většinou používáme křovinořezy, motorové pily a ruční nářadí. Někdy se zvládne navečer i krátký výlet, záleží na tom, jak je kdo ve formě. V neděli potom organizujeme geografické a botanické výlety za přírodními zajímavostmi okolního Českého středohoří.

Zapojují se do prací místní lidé?

Musím říct, že místní o to moc zájem nemají nebo se nám to mezi ně nepodařilo dostatečně rozšířit, ačkoliv jsme se o to pokoušeli prostřednictvím místních sdružení. Většinou jsou to dobrovolníci z Prahy a dalších míst republiky a dobrovolníci z Německa.

Jak si to vysvětluješ, čím to může být?

Možná vztahem ke krajině, strukturou obyvatel, možná nedostatečnou inzercí, těžko říct. Přeci jen je to dobrovolnická činnost na úkor vlastního času.

Plány do budoucna

Zmínil jsi, že v lokalitě pod vrchem Kaňkov u Bíliny to není nic moc z hlediska ochrany. Proč se tedy více nesoustředíte na tuto oblast?

Byla to poměrně bohatá louka na len žlu-

tý, sasanku lesní a další. Jak už jsem ale uvedl, problém je, že parcela patří částečně společnosti Lesy ČR, která zde provedla výsadbu dřevin, což povede ke zničení této lokality. Bohužel jedinou cestou, jak získat k lokalitě právní vztah, bylo odkoupení pozemku, což nebylo pro Arnika reálné. Lepší je situace u druhé části lokality, která je majetkem obce Želenice nad Bílinou a kde máme od starosty souhlas s péčí. Musím říci, že tahle část si určitě zaslouží větší péči, než jakou jsme jí v poslední době věnovali.

Čím to je?

Je pravda, že se momentálně více soustředíme na lokalitu pod Lipskou horou a na louku pod Kaňkovem jsme trochu zapoměli. Škoda, že lokalita leží trochu stranou od Lipské hory a nejde péči o obě lokality spojit. Určitě by stálo za to zorganizovat nějakou brigádu i tady. Možná by bylo dobré zkusit po delší době znovu oslovit Lesy ČR a doufat v to, že se podmínky změní a dohodneme se s nimi na nějaké péči o lokalitu.

Jaká je spolupráce s CHKO Českého středohoří?

Výborná. Jsou tam lidé, kteří nám vycházejí vstříc a snaží se pomáhat – v jednání s majiteli pozemků i z hlediska získávání dotací na péči. Jsou si vědomi toho, že práci děláme kvalitně a dlouhodobě a že máme zájem ji dělat i v budoucnu.

Když jsme u té budoucnosti, co Bořena plánuje dál?

Je to vždycky o lidech a o čase. Pod Lipskou horou jsou další možnosti, kam rozšiřovat naši péči, o což má zájem i Správa

František Kraus

Studoval matematiku a geografii na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně a poté humanitní environmentalistiku na tamní Fakultě sociálních studií. Od roku 2006 pracoval krátce jako vedoucí Týmu Bořena, jež hož je doteď aktivním členem. Pracovní zkušenosti má i z České inspekce životního prostředí. V současnosti je zaměstnaný u hasičského záchranného sboru a dokončuje studium ochrany životního prostředí na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze. Žije v Krupce u Teplíc.

CHKO. Také jsme uvažovali, že bychom se třeba chopili i nějakých alejí v okolí, které bychom dosadili původními druhy ovocných stromů a podobně. Zkoušeli jsme i odstranit starou skládku u Lipské hory, ale vzhledem k jejímu rozsahu jsme toho brzy nechali a čekáme, až se najdou peníze z dotace pro CHKO, která o tomto problému ví.

Jsou například v plánu do budoucna i jiné lokality, o které by se lidé z Bořeny starali?

Je otázka, kam se ubírat a jestli dál rozšiřovat pozemkový spolek a získávat další lokality v rámci Středohoří a okolí, ke kterým Bořena nemá historickou vazbu. Někjaké jsme vytipovávali, existuje i studie. K tomu by ovšem bylo potřeba daleko více času a nějakých řádných zaměstnanců, kteří by se tomu věnovali, kontaktovali vlastníky, organizovali brigády, starali se o dotace a tak dále.

V čem vidíš hlavní přínosy Bořeny? Proč je práce tohoto týmu tolik důležitá?

Důležitost Bořeny pro mě spočívá v tom, že jako jeden z nemnoha pozemkových spolků působících v Českém středohoří se snaží udržet jednak biodiverzitu rostlinných druhů, jednak udržovat krajinný ráz území, které jako jiná místa trpí úbytkem zemědělské činnosti. Zároveň se snaží spojovat lidi v péči o krajinu, přivádět dobrovolníky do přírody, kde si mohou sami vyzkoušet, co obnáší sekání louky, zažít trochu dobrodružství a konečně potkat se se zajímavými lidmi nejen od nás, ale i z Německa. ■

„V neděli organizujeme geografické a botanické výlety za přírodními zajímavostmi okolního Českého středohoří,“ popisuje tradiční součást zářijových brigád František Kraus, který je na fotografii z roku 2012 druhý zleva.

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

Ohlédnutí za 35 lety existence Bořeny, týmu pečujícího o bílé stráně v Českém středohoří

Len žlutý, hvězdnice chlumní, plamének přímý či hadí mord španělský. To jsou jen některé ze vzácných kytek, které před více než třiceti lety zachránila skupina nadšenců před zasypáním Radovesickou výsypkou u Bíliny na Teplicku. Našla pro ně nové stráně, opatrně je přesunula a dohlížela na to, aby se rostlinky ujal a rozmnožily. Členové dali svému týmu jméno Bořena. O kvetoucí zázrak v Českém středohoří dodnes pečují a každoročně se na místo činu rádi vracejí.

Psal se rok 2001, když v sobě tehdy vznikající Arnika sdružila několik místních poboček a klubů. Jedním z těchto základních kamenů byl i Tým Bořena, jehož historie však začala dávno předtím. V roce 1979. Založila jej skupina studentů bílinského gymnázia a jejich přátel z různých pražských vysokých škol na vrchu Trupelník u Kučlína. Parta teenagerů tak dala pevné tvary myšlenky ochrany biodiverzity navzdory mocnému těžebnímu průmyslu ve státě, jenž jí prostě nechce rozumět. Myšlenka, která je pořád aktuální.

Krátký pohled do historie ukazuje, jak na konci sedmdesátých let pomalu vznikala společnost, na jehož základech stanula i Arnika. „Týmu Bořena předcházela archeologický kroužek, který se věnoval výhradně archeologickému průzkumu v okolí Bíliny a v Českém středohoří, zatímco Bořena měla mít širší účel a zaměřila se na současné životní prostředí a rekonstrukci historického vývoje přírodního prostředí. Záhy jsme se začali věnovat stěhování ohrožených druhů rostlin z předpolí Radovesické výsypky. Současně jsme prováděli přírodovědný průzkum výsypky a jejího vlivu na okolí, protože šlo o masivní zásah do životního prostředí a přírody nádherného Českého středohoří. To už jsme dělali jako studenti Přírodovědecké fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně, dnes Masarykovy Univerzity,“ popisuje začátky jeden ze zakladatelů týmu a současného předsedu Arniky Jindřicha Petrlíka.

ČSOP, Děti Země, Arnika

Bořena fungovala řadu let jako nezávislá skupina lidí. Roku 1985 ji ale členové registrovali pod Český svaz ochránců přírody (ČSOP), protože na stěhování rostlin potřebovali peníze, a k tomu bylo nezbytné dát spolku oficiální nálepkou. Za bývalého režimu to ale nebylo úplně jednoduché. „Když jsme chtěli činnost Bořeny zlegali-

Bořena vznikala už na přelomu 70. a 80. let minulého století, kdy se parta teenagerů rozhodla zachránit vzácné kytky z oblastí zasypných Radovesickou výsypkou.

zovat a založit základní organizaci ČSOP, byl to problém. Chtěli jsme to totiž původně udělat v okrese Teplice, ale ten byl spolu s Mostem nebo Chomutovem velice hlídáný a „bujení“ ochranářských organizací se tam netrpělo. Takže založit novou základní organizaci ČSOP bylo v podstatě nemožné. Museli jsme to tedy nakonec zkusit v Praze s tím, že činnost budeme v převážné míře dělat v Českém středohoří,“ vzpomíná Jindra Petrlík. Povedlo se jim to po několikaměsíčních peripetích na podzim roku 1985.

Lokality pro nové umístění rostlin pomohl vybrat profesor Karel Kubát, botanik z univerzity v Ústí nad Labem, který mládeži pomohl svým citem pro biotop a zna-

lostí potřeb konkrétních kytek. Samotné stěhování rostlin prý probíhalo tak trochu na koleně. „Používali jsme vlastní osobní automobily, někdy jsme rostliny přenášeli prostě na zádech v bednách. Celkem jsme přestěhovali rostliny osmi ohrožených druhů rostlin, z toho šesti stepních a dvou rostoucích v nížinách potoků. Jen jednu, velice vzácnou trávu sítinu kulatoplodou, se přestěhovat nepodařilo. Její semena, byť vysetá na podobné lokalitě, se neuchytila. Bořena také upozornila na nejhodnější populaci běložárky liliovitě na jedné skalní stepi a zmapovala podrobně tuto lokalitu,“ popisuje začátky Petrlík.

ČSOP však brzy začal být Bořeně těsný a už od roku 1987 členové uvažovali o založení pobočky Greenpeace nebo Přátel Země. Paralelně s Týmem Bořena provozovali v kulturním středisku Delta na Praze 6 Ekologický klub a na jeho schůzkách v září a říjnu 1989 založili Děti Země, jichž se Bořena po revoluci stala součástí jako jeden z klubů. V roce 2001 od Děti Země přešla pod nově vznikající Arniku, kde existuje dál v programu Ochrana přírody.

Péče o bílé stráně

V současnosti Tým Bořena pečuje především o stráň pod Lipskou horou, mezi obcemi Lhota a Mrslesy v kopcích za Lovosicemi, kam v minulosti přestěhoval mnohé z ohrožených druhů rostlin. „Další místo, o které jsme se starali, a kam čas od času pořád jezdíme, je lokalita u Bíliny pod vrchem Kaňkov. Parcela však patří částečně společnosti Lesy ČR, která zde provedla výsadbu dřevin, což vede ke zničení této lokality. Udržujeme tam proto jen malou plochu, která patří obci Želenice nad Bílinou. V minulosti Bořena pečovala i o stráň u obce Kučlín, rovněž nedaleko Bíliny, která je ale od roku 2001 součástí vyhlášené

Skupina dobrovolníků se v září na brigádu pod Lipskou horou schází každoročně. Na podobné fotografii, jako je tato tři roky stará, můžete být letos i vy, pokud se rozhodnete pomoci a na tábor se přihlásíte.

přírodní rezervace, takže je o ni postaráno zákonem,“ vysvětluje bývalý vedoucí Týmu Bořena František Kraus, který se do Arniky dostal před devíti lety a dodnes se nadšeně podílí na aktivitách spolku.

Kdo ale momentálně Bořenu opravdu řídí, je vedoucí programu Ochrana přírody v Arnice Jana Vitnerová. Především ona každoročně v září koordinuje víkendovou akci pro členy týmu i dobrovolníky z široké veřejnosti, která spočívá v posečení luk a odstranění náletových dřevin v lokalitě pod Lipskou horou. „Dříve tam byl ovocný sad, ve kterém rostly stromy dál od sebe, a mezi nimi se pásly ovce a kozy. Zvířata nemáme, a aby stráž nezarostla hustým trním, je třeba ji pravidelně sekat. Každý rok posečeme přibližně hektarový kus louky,“ upřesňuje Jana Vitnerová, která starost o kopec převzala v roce 2009.

Odbornou oporou je Janě její manžel, který provádí botanický monitoring v Českém středohoří od útlého mládí. „Zná podrobně ty kytky, ví, co potřebují a co by jim mohlo vadit, navrhuje a vede zásahy na místě. Na počátku jsme se dohodli, že pod svou péči vezmeme více pozemků a zvětšíme prostor, o který se staráme. To je důležité, protože malé plošce, i když udržované, víc hrozí zánik. První dva roky jsme víc vyřezávali trní a hloží, nežli kosili. Velice rychle se ale obnovila původní travní společenstva, která ve starém sadu bývala. Celou stráž sečeme v polovině září. V té době už jsou květiny odkvetlé a semínka, doufáme, bezpeč-

ně v půdě. Když některý rok ještě odkvetlé nejsou, necháváme na některých místech louku stát, aby semena dozrála. V letech 2010 až 2012 jezdili dva chlapi posekat část kopce také v květnu, aby stráž zbavili výmladků křovin a plevelných travin. Stráž se nám odvděčila ve formě výskytu hořečků brvitých. Loni jich tam kvetlo již patnáct,“ říká Jana Vitnerová a dodává, že velmi zajímavá jsou i místa, kde v prohlubních bývaly nejspíš studánky, napajedly pro zvířata. Tam rostou kytky vzácné tím, že se vyskytují jen na mokrých místech jinak suché lokality. „Stráž je rok od roku bohatší – barevnější a voňavější,“ usmívá se.

Tábory v polovině září

Každoroční kosení a odstraňování dřevin je nezbytné, aby louky nezarůstaly a chráněné rostliny měly dostatek místa. Má to však i jiné důvody. „Odstranění náletů křovin a stromů je důležité i proto, že odčerpávají z půdy vodu, což je špatně pro druhy rostoucí na vlhčích místech, jako například hadí jazyk, který se tam v důsledku odstranění křovin objevil,“ vysvětluje Janin manžel Čestmír Vitner, který opečovává tamní rostlinky a obnažuje půdu kolem holýma rukama, aby měla jejich semínka kam spadnout.

Práce vrcholí v září, kdy se k těmto nadšencům přidávají i dobrovolníci odjinud. „Ti se na víkendovou akci sjíždějí v pátek navečer vlakem do Lovo-

sic poté, co s manželem s předstihem vysečeme prostor, kde se vaří a sedí kolem ohně a kde si naši pomocníci staví stany. Připravím si dřevo na oheň, vybalím kuchyň, dojedu pro zásoby potravin na víkend. Manžel mezitím připraví kryté místo pro náradí – křovi-nořezy, hrábě, vidle... Projde také louku a rozmyslí si, kde a jak se bude sekat. Potom dobrovolníky dojedou přivítat na nádraží a odvezu je na kopec,“ detailně popisuje Jana Vitnerová s tím, že pravidelně přijíždějí také pomocníci z Německa, z krušnohorské pobočky nevládní organizace BUND.

Obvykle se na víkendové sečení sjede asi třicet lidí. „Večer u ohně se seznámíme. V sobotu se seče, hrabe, pálí, prostě pracuje. Já obvykle vařím – buď sama, nebo asistuji jinému kuchaři. Vaří se nad otevřeným ohněm na roštu a jídlo je bezmasé. V neděli jdeme všichni společně na vý-

let. Letos se chystáme do obce Boreč, kde skupina nadšenců obnovuje sady s původními odrůdami ovocných dřevin a pečují o ně tradičně, kosením a pastvou, a tím podporuje i biodiverzitu,“ pokračuje Jana.

Boj s diktátem důlní těžby

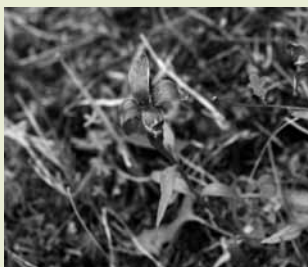
Veškerá činnost Bořeny samozřejmě potřebuje čas a přípravu. Ta zahrnuje kromě komunikace s dobrovolníky i spolupráci s chráněnou krajinnou oblastí České středohoří, kterou si obě strany pochvalují. „Vztahy s Arnikou máme skvělé. Jejich péče o stráž pod Lipskou horou je na tamním přírodním bohatství určitě znát. Nejradši bychom byli, kdyby si těch lokalit nabrali ještě víc,“ směje se botanik ze Správy CHKO Roman Hamerský. Cení si především toho, že většina dobrovolníků nepochází z regionu a přesto se

Vedle samotného kosení a odstraňování dřevin Tým Bořena nezanedbává ani monitoring chráněných rostlin.

Foto: archiv Arniky

Z chráněných a vzácných druhů rostlin na stráni pod Lipskou horou je nejvýznamnější starček roketolistý. Dále se zde vyskytuje například ladoňka dvoulístá, hadí mord španělský nebo len žlutý. V posledních letech se zde vzácně objevila i hvězdnice chlumní a plamének přímý. Kromě vzácných bylin v lokalitě roste velká řada bylin léčivých – dobromysl obecná, řepík lékařský, šalvěj luční, šalvěj přeslenitá a jiné. „Péče se po několika letech kromě jiného projevila výskytem konkurenčně slabých vzácných či chráněných druhů, konkrétně jde o kapradinku hadí jazyk obecný a hořec brvitý,“ popsal botanik Čestmír Vitner s tím, že smyslem prováděných zásahů bylo a je potlačování konkurenčně silných druhů, zamezení opětovnému zarůstání stromy a křovinami a zachování světlých podmínek. Většina tamních druhů totiž potřebuje plně osluněný, nanejvýš pouze částečně zastíněný prostor. Z travin a šáchorovitých je hlavní složkou společenstev sverep vzpřímený, válečka prapořitá a ostřice chabá, na vlhčích místech pak metlice trsnatá.

o tamní oblast stará. „Pozemkový spolek podporujeme i finančními příspěvky z Programu péče o krajinu, jak jen to rozpočet dovolí,“ dodává Roman Hamerský.

Jana Vitnerová s ním souhlasí. „Botanici ze Správy a z muzea v Litoměřicích spolupracují s mým mužem a on s nimi. Několikrát nás při kosení navštívili a poznali, že dobře víme, co, jak a hlavně proč děláme právě tak, jak to děláme. V loňském roce byla stráň pod Lipskou horou zařazena mezi plochy, které vyžadují specifickou

péči. To je pro nás záruka, že někdo nepustí na stráň nějaké divočky, kteří pomlátí kde co pro pár kaček z dotace,“ míní Jana Vitnerová.

A tak, po uplynulých pětatřiceti letech, nadešel rok šestatřicátý. A s ním i zářiové kosení s partou lidí, kterým voní čerstvě posečená tráva a voní jim hlavně myšlenka užitečné a dobře odvedené práce, se kterou kdysi začali teenageři z gymnázia. „Díky pořádání táborů spojených s kosením se daří plnit základní cíl Bořeny, udržet nejzápadnější výskyt vzácného lnu žlutého, rostliny, která nás každé jaro odmění svými nádhernými žlutými květy. A to bychom rádi udrželi i do budoucna, případně by bylo dobré rozšířit péči také o lokalitu u Bíliny,“ dodává Jindra Petrlík, který je s Bořenou spojený od začátku.

On ani ostatní nepochybují o myšlence, s níž tento pozemkový spolek zakládali. Pomoc kytkám, které měly být spolu s celými vesnicemi pohřbeny zaživa, rezonuje v srdcích a hlavách dobrovolníků i po několika desetiletích. Zасыпány byly krásné lokality s výskytem vzácných druhů, a Bořena z nich zachránila, co se dalo. Jedním ze tří chráněných území v oblasti zasažené Radovesickou výsypkou byl právě Bělák. Ale skončily pod ní i Špičák se šípákovou doubravou, lesostepní lokalitou, a Chloumek s malou stepí na svém vrcholku. Zajímavé je i to, že přírodovědný průzkum území tehdy ještě budoucí Radovesické výsypky vedl k objevu šesti nových druhů pavouků, současně ale byly jejich lokality odsouzeny k zániku. Rozsahu budoucí výsypky se podřídl i vymezení hranic Chráněné krajinné oblasti České středohoří.

„Všechna tato fakta včetně toho, že jsme

jako děti vyrostli v území, kde si povrchové uhelné doly diktovaly prostřednictvím tehdejšího režimu, co bude zachováno a co zničeno, nás vedla k přesvědčení, že je potřeba, aby i v komunistickém Československu vznikla organizace, která se postará o další plánům na likvidaci přírodních území a ničení životního prostředí. To se nám podařilo, jen jsme to stihli pouhé dva měsíce před listopadovou revolucí v roce 1989,“ uzavírá Jindra Petrlík. „A jak to je s diktátem dolů dnes, víme. Jsou silné a je třeba jim vzdorovat, jen už to není automaticky protistátní činnost.“ ■

Co jsou to tzv. bílé stráně?

Největší pozornost Tým Bořena zaměřuje na ohroženou květenu vyskytující se na takzvaných bílých stráních a mokřadních lukách. Bílé stráně jsou poměrně nenápadným, ale důležitým fenoménem v celé jižní části Českého středohoří a na ni navazujících oblastech v Poohří či Polomených horách. Jedná se o nelesní společenstva, kde jsou křoviny a stromy nesouvisle zapojeny, to vše většinou na jižních a západních svazích s povrchem tvořeným opukou. Z hlediska vegetace jsou bílé stráně velmi rozmanité lokality, které často představují ostrovy uprostřed jinak kulturní krajiny s převahou polí. Jedna z jejich nejvýznamnějších lokalit na návrší Bělák zanikla díky zasypaní radovesického údolí výsypkou Dolů Bílina. Proto se členové Bořeny rozhodli najít pro vybrané druhy kytěk nová útočiště na bílých stráních v jiných lokalitách.

Pozvánka na kosení

Už od 11. do 13. září 2015 pořádá Tým Bořena další z každoročních táborů pod Lipskou horou. Členové týmu spolu s dobrovolníky sečou a zbavují keřů vybraná místa, aby mohla plnit úlohu přirozených stanovišť daných rostlinných druhů, a uchránila si tak svoji přírodní hodnotu. Přijďte za námi na kosení i Vy! Součástí brigády je i vynikající jídlo vařené na roštu či nedělní výlet do obce Boreč, kde skupina nadšenců obnovuje sady s původními odrůdami ovocných dřevin. Více informací a přihlášky na <http://arnika.org/tabor-borena-2015>.

ARNIKA

Žaneta Ondroušková

Novinky v IPPC a jak se do veřejného procesu zapojit

V předchozím čísle časopisu Arnikum jsme vám radili, jak se zapojit do procesu posuzování vlivů na životní prostředí EIA a jaké změny s sebou v tomto směru přinesla novela zákona. Nová legislativa však ovlivnila i další z nástrojů ochrany životního prostředí. Je jím IPPC, neboli integrovaná prevence a omezování znečištění. Cílem tohoto přístupu je ochrana životního prostředí jako celku před znečištěním z průmyslové výroby a zemědělství a prevence tohoto znečištění za pomoci nejlepších dostupných technologií. Niže se dočtete, co plyne ze současné právní úpravy a jak se do procesu můžete zapojit i vy.

Legislativní pozadí

Zkratka odkazuje na anglický název Integrated Pollution Prevention and Control a do českého práva se dostala v zákoně č. 76 z roku 2002, který vychází přímo ze směrnice Evropské unie o integrované prevenci a omezování znečištění. Předtím v českém právu žádná podobná norma neexistovala a úřady vydávaly jednotlivá povolení podle složkových zákonů. Tato dílčí řízení pro zemědělské a průmyslové podniky nahradilo integrované povolení a povinnost jeho výsledky pravidelně zveřejňovat.

Veřejně kontrolované podniky

Procedura IPPC je veřejná, občané se jí můžou účastnit a případně napadnout její výsledky a požadovat přezkoumání. Představuje tedy další nástroj, kterým můžou občané či neziskovky kontrolovat prakticky jakoukoliv fabriku v sousedství. Přesný výčet typů činností, která podléhají integrované prevenci, jsou uvedeny v příloze zákona. Jsou to například provozování tykářství, výroba a zpracování kovů, nerostů a podobně. Mimo nových provozů a zařízení se může veřejnost vyjadřovat i ke stavu a navrženému zlepšení technologie starších podniků.

Účast občanů a neziskovek

Řízení se vždy účastní provozovatel zařízení, obec a kraj, na jejichž území má být zařízení umístěno, zaměstnavatelské svazy i jednotlivci, kteří ovšem mají pouze omezené možnosti. Jednotlivý občan má možnost nahlížet

do předložené žádosti o vydání integrovaného povolení, pořizovat si z ní kopie a podat připomínky. Není to však účastník řízení, který by se mohl proti vydanému povolení odvolat. Spolky se stanou účastníky řízení v případě, že se včas písemně přihlásí. To samé platí pro obce nebo kraje, na jejichž území může toto zařízení ovlivnit životní prostředí. Lhůta pro písemné přihlášení je 8 dnů ode dne zveřejnění stručného shrnutí údajů ze žádosti.

Jak se o procesu dozvědět

V průběhu celé procedury vydávání integrovaného povolení se informace zveřejňují stejným způsobem: vyvěšením na úředních deskách příslušné obce a kraje a v internetovém informačním systému IPPC, který občany i neziskovky spolehlivě navede na aktuální řízení. To začíná žádostí o vydání integrovaného povolení, kterou provozovatel doručí úřadu.

Jak procedura pokračuje

Úřad zveřejní do 7 dnů ode dne obdržení žádosti její stručné shrnutí. Následují vyjádření účastníků, kteří se mohou přihlásit do 8 dnů od zveřejnění stručného shrnutí. Lhůta na připomínky je 30 dnů od přihlášení. Povolující úřad si od odborně způsobilé osoby může vyžádat posudek celé žádosti a někdy se na žádost účastníků nebo z rozhodnutí úřadu konají i ústní jednání. Úřad rozhodne o žádosti provozovatele zařízení do 45 dnů od chvíle, kdy vyprší lhůta k vyjádření dotčených úřadů, respektive 45 dnů od chvíle, kdy mu odborně

způsobilá osoba doručí posudek. Buď integrované povolení vydá, nebo žádost zamítne. Pokud účastníci nesouhlasí s vydaným povolením, je možné se odvolat.

Nejlepší dostupná technika

Předmětem řízení o vydání integrovaného povolení není diskuse o tom, zda postavit či nepostavit určité zařízení. Proces IPPC už pouze stanovuje podmínky provozu, přičemž vychází mimo jiné ze závěrů EIA. Klíčovou součástí je uplatnění „nejlepších dostupných technik“ (BAT), to znamená nejúčinnějších existujících technologií, šetrných k životnímu prostředí. Vydané povolení obsahuje mimo jiné emisní limity, podmínky pro nakládání s odpady, monitoring zařízení aj. ■

Arnika se dlouhodobě účastní všech jednání o IPPC ve Spolaně Neratovech, kde prosazuje ukončení výroby chloru.

fond pro NNO

NROS

nadace partnerství

EEA grants

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.

Tiráž

Arnikum, časopis sdružení Arnika vychází 3x ročně v Praze. Číslo 2/2015 vyšlo v červenci 2015 v nákladu 1100 ks. Vydává: Arnika, IČO: 26543281, Evidenční č. MK ČR E14275, Chlumova 17, Praha 3, tel/fax: 222 781 471, www.arnika.org, e-mail: arnika@arnika.org. Šéfredaktor: Žaneta Ondroušková, spolupracovníci: Vratislav Vozník, Viktorie Lupačová, Jindřich Petřík, Martin Skalský, Milan Havel, Jana Cenková, Lenka Petříková, Mašková, Karolína Brabcová, Matěj Man, Vlastimil Karlík, Vendula Zahumenská a pobočky Arniky. Adresa redakce je totožná s adresou vydavatele. Grafický design – Anna Frajtová – anna@designbox.cz, DTP – Andrea Klátilová. Foto na obálce Jan Losenický.

Vydání tiskoviny podpořil Magistrát hl. města Prahy a Ministerstvo životního prostředí. Časopis odráží názory vydavatele, podporovatelé neodpovídají za jeho obsah.

Ministerstvo životního prostředí

Tým Bořena pečuje o lokality s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin v Českém středohoří. O len žlutý, hvězdnicí chlumní či ladoňku dvoulistou se už 35 let staráme jen díky pomoci dobrovolníků a drobných dárců. Prosím, pomozte nám i Vy.

Přispějte například 500 korun podobně jako další dárci. Vybrat si můžete i z nabídky darovacích certifikátů s květinami, které rostou na Arnice kosených loukách. Tímto netradičním dárkem uděláte radost obdarovanému a my díky Vašemu příspěvku budeme moci pokračovat v započaté práci. Bez pravidelné péče by louky časem zarostly a chráněné rostliny by tak přišly o podmínky pro svou existenci.

Jak darovat?

- Převodem na účet:
 - číslo účtu:
290 011 7959 / 2010
 - variabilní symbol: 31501
- Koupí darovacího certifikátu na <http://arnika.org/adopce-chronenych-rostlin>

Podrobnosti najdete na <http://arnika.org/zapojte-se>